

Lublin, 5 października 2020 r.

Prof. zw. dr hab. Artur Kuś
Wydział Prawa i Nauk Społecznych
Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

Recenzja w przewodzie habilitacyjnym dr Jolanty Pacian

W wykonaniu uchwały nr 36/05/2020 Rady Instytutu Nauk Prawnych KUL z 4 maja 2020 r. w sprawie powołania składu komisji w postępowaniu habilitacyjnym dr Jolanty Pacian, powołującej mnie na recenzenta w tym przewodzie habilitacyjnym, przedkładam recenzję rozprawy habilitacyjnej pt. *„Administracyjnoprawny status zawodów pielęgniarstwa i położnej w świetle obowiązującego prawa, Lublin 2019”*, dorobku naukowego oraz aktywności naukowej, dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego Pani dr Jolanty Pacian **z pozytywną oceną i wnioskiem o podjęcie dalszych czynności w przewodzie habilitacyjnym.**

Stwierdzam, że w rozumieniu art. 219 ust. 1 pkt 2 i pkt 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 85) **Pani dr Jolanta Pacian posiada osiągnięcia naukowe, uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora, stanowiące znaczny wkład autora w rozwój dyscypliny prawo oraz wykazuje się istotną aktywnością naukową.**

I. Ocena rozprawy habilitacyjnej

Pani dr Jolanta Pacian przedstawiła dzieło opublikowane w całości, jako monografia zatytułowana *„Administracyjnoprawny status zawodów pielęgniarstwa i położnej w świetle obowiązującego prawa, Lublin 2019”* i będzie ono stanowiło przedmiot poniższej oceny. Dzieło to spełnia wymagania stawiane monografiom, gdyż za monografię naukową może być uznana: a) recenzowana publikacja książkowa, b) przedstawiająca określone zagadnienie naukowe w sposób oryginalny i twórczy; c) opatrzona przypisami, bibliografią lub innym właściwym dla danej dyscypliny naukowej aparatem naukowym. Zdaniem recenzenta, publikacja ta spełnia wszystkie wskazane wymagania.

Wybór tematu, cele, teza i założenia badawcze

Wybór tematu rozprawy uważam za zasadny i niezwykle potrzebny, zarówno od strony teoretycznej (nie ma w polskiej literaturze takich opracowań) ale także przede wszystkim - praktycznej. Dobrze sformułowany tytuł pracy jest niezwykle istotny w kontekście określenia zakresu przedmiotowego, podmiotowego, terytorialnego i prawnego pracy. Wskazane zakresy można zatem w sposób bezsporny ustalić i dokonać w tym kontekście prawniczej analizy. Nie ulega bowiem wątpliwości, że praca lokuje się w rozprawach z zakresu polskiego prawa administracyjnego i szeroko pojmowanego prawa medycznego. Zatem w ocenie recenzenta, tytuł rozprawy w pełni oddaje istotę podejmowanych dalej w pracy rozważań badawczych i nie budzi zasadniczych merytorycznych wątpliwości.

Analizując rozprawę z czysto naukowego punktu widzenia należy zauważyć, że w dotychczasowej literaturze przedmiotu w istocie brak jest pozycji szerzej podejmującej tytułowe zagadnienia. Zgodzić się można z tym, że recenzowana monografia jest pierwszą pozycją na rynku wydawniczym zawierającą szczegółowe omówienie i analizę unormowań prawnych dotyczących administracyjnoprawnego statusu zawodów pielęgniarstwa i położnej w świetle obowiązującego prawa. Zatem niewątpliwie wypełnia istniejącą lukę w literaturze przedmiotu. Wybór tematu pracy od strony naukowo-poznawczej należy zatem ocenić bardzo pozytywnie.

Praktyczne znaczenie pracy wiąże się ze szczególną sytuacją omawianych zawodów medycznych. Z ogólnie dostępnych danych Naczelnej Izby Pielęgniarek i Położnych wynika, że w polskich szpitalach i placówkach medycznych pracuje 233 tys. pielęgniarek oraz 28 tys. położnych. Rocznie w Polsce prawie 5 tys. absolwentów studiów pielęgniarstwa odbiera prawo wykonywania zawodu (10% z nich to położne). Według ostatnich dostępnych danych OECD w Polsce na 1000 mieszkańców przypada jedynie 5 pielęgniarek. Jest to jeden z najniższych wyników wśród państw UE uwzględnionych w badaniu. Szpitale w Polsce mogłyby natychmiastowo przyjąć do pracy ponad 20 tys. pielęgniarek. Średni wiek polskiej pielęgniarki to 50 lat. Z wielkiej grupy absolwentek wydziałów pielęgniarstwa, które co roku opuszczają uczelnie, tylko połowa podejmuje pracę w zawodzie, gdyż część z nich wyjeżdża za granicę, albo szuka pracy w innych – lepiej płatnych zawodach (niekoniecznie medycznych). Szkoda, że w pracy szczegółowo nie odniesiono się do tych faktów i danych statystycznych a Autorka nie wyciągnęła w tym zakresie

konkretnych wniosków *de lege ferenda* oraz wniosków *de lege lata*. Z pewnością byłoby to bardzo interesujące rozważania (biorąc pod uwagę doświadczenie zawodowe Habilitantki) a być może inspirujące również w kontekście przyszłych (zapewne koniecznych) prac legislacyjnych i rozwiązań systemowych w tym zakresie.

Nie ulega jednak wątpliwości, że praktyczny wymiar podjętych w pracy rozważań sprowadza się do tego, że w wyniku poczynionych przez Habilitantkę ustaleń można w miarę precyzyjnie wskazać na te obszary, w których należy podjąć pilne działania zmierzające do poprawy uregulowań prawnych dotyczących administracyjnoprawnego statusu zawodów pielęgniarstwa i położnej. Ponadto wyniki podjętych badań mogą stanowić wskazówki dla dalszych rozważań w nauce prawa administracyjnego i medycznego oraz faktycznie mogą naprowadzać na konkretne zmiany w prawie (oby zauważone przez ustawodawcę).

Ślusznie zauważa Autorka, że zawody pielęgniarstwa i położnej to zawody medyczne regulowane. Stanowią zawody zaufania publicznego oraz tzw. wolne zawody. Niewątpliwie wymagają ciągłego, ustawicznego kształcenia i doskonalenia. Zgodzić się można z Autorką, że podstawowym obowiązkiem pielęgniarstwa i położnej jest profesjonalne sprawowanie opieki w poszanowaniu indywidualności, integralności i praw pacjentów. Pielęgniarki i położne wykonują zawody o szczególnym charakterze i znaczeniu dla interesu publicznego i zdrowia publicznego.

Zatem w recenzowanej rozprawie habilitacyjnej dr Jolanta Pacian poruszyła zagadnienia zarówno aktualne i społecznie doniosłe, jak i nastroczające szereg podstawowych trudności badawczych.

Istotnym elementem każdej pracy naukowej jest teza badawcza (wymaga argumentów i potwierdzenia) lub hipoteza badawcza (wymaga udowodnienia). Teza jest zdaniem bądź twierdzeniem, które zawsze jest prawdziwe. Teza może być wynikiem hipotezy, która została udowodniona jako prawdziwa i nie wymaga przeprowadzenia dowodu. Autorka w pracy wskazała tezę badawczą (zdanie twierdzące), zgodnie z którą: „Spójny system prawny i system nadzoru gwarantowany jest przez środki stosowane przez samorząd pielęgniarstwa i położnych”. Tak sformułowana teza nie jest jednak do końca jasna i klarowna, gdyż w ocenie recenzenta opisywany system prawny w analizowanym zakresie nie jest ani „spójny” ani też nie jest zasadniczo „poprawiony” poprzez samorząd zawodowy, który niejednokrotnie podejmuje uchwały, które są zaskarżane do sądów

administracyjnych a następnie uchylane. Zatem przedstawiona w pracy teza (tj. zdaniem, które uważamy za prawdziwe) może być mocno dyskusyjna, a na pewno skłaniająca do polemiki lub głębszego zastanowienia. Jednak podjęta próba wskazania tezy badawczej zasługuje generalnie na pozytywną ocenę i może być oceniana w ramach autonomii naukowej Autorki pracy, chociaż trudno się z nią w pełni zgodzić. Ale właśnie na tym polega naukowa polemika w odniesieniu do niepodejmowanego dotychczas w literaturze prawniczej tematu.

Zgodzić się za to można z Autorką, że organy samorządu zawodowego pielęgniarzek i położnych wykonujące powierzone im ustawowo funkcje publiczne, w tym funkcje związane z odpowiedzialnością zawodową, mają w tym zakresie status organów władzy publicznej. Zatem organy samorządu zawodowego mają charakter administracyjny i wykonują zadania z zakresu władzy publicznej. Odpowiedzialność za nieprawidłowe wykonanie zadań w tej sferze skutkuje sankcjami, które także mają konsekwencje administracyjne. Od poprawności legislacyjnej prawa korporacyjnego oraz odpowiedniego nadzoru zależy prawidłowe funkcjonowanie zarówno samorządu zawodowego, jak i poprawne wykonywanie zawodów przez pielęgniarki i położne. Tylko spójny system prawny i system nadzoru stanowią taką gwarancję. Z kolei od prawidłowego działania organów samorządu zawodowego pielęgniarzek i położnych zależy racjonalność stosowania prawa.

Celem recenzowanej rozprawy było przedstawienie administracyjnoprawnego statusu zawodów pielęgniarki i położnej w kontekście odpowiedzialności zawodowej, z perspektywy administracyjnoprawnej. Autorka stawia w pracy szereg interesujących i ważnych pytań badawczych, które mają za zadanie wykazać jej cel. Zasadnie zatem zadaje następujące pytania:

- jak przedstawia się administracyjnoprawny status zawodów pielęgniarki i położnej w świetle obowiązującego prawa?
- czy obowiązujące rozwiązania prawne dotyczące administracyjnoprawnego charakteru zawodów pielęgniarki i położnej są kompletne, kompatybilne i komplementarne?
- jakie konsekwencje powoduje obowiązkowa przynależność do samorządu zawodowego?
- w jaki sposób administracyjnoprawna kontrola nad samorządem zawodowym pielęgniarzek i położnych definiuje odpowiedzialność administracyjną samorządu zawodowego?

- jakie kwalifikacje i uprawnienia przysługują pielęgniarkom i położnym w zakresie publicznoprawnych desygnatów określających wymagania dotyczące pielęgniarek i położnych?

- jakie instytucje administracyjnoprawne określają status zawodów pielęgniarki i położnej?

- jakie elementy administracyjnoprawne są wyznacznikami statusu zawodów pielęgniarki i położnej?

- w jaki sposób skuteczność rozwiązań prawnych dotyczących odpowiedzialności zawodowej pielęgniarek i położnych zależy od poprawności legislacyjnej?

- czy naruszenie zasady postępowania z należytą starannością stanowi przewinienie zawodowe?

- czy obowiązujące rozwiązania prawne w zakresie odpowiedzialności zawodowej pielęgniarek i położnych gwarantują efektywne wykonywanie zadań przez organy samorządu zawodowego?

Ważne w kontekście stawianych pytań jest to, że nie są zostawione w naukowej próżni. W dalszej części pracy można odnaleźć odpowiedzi na te pytania i nie pozostają one tylko w sferze czysto teoretyczno-prawnej. Nie są zatem tylko „zauważeniem” lub „zagajeniem” problemu ale Autorka stara się na nie merytorycznie odpowiedzieć. Odpowiedzi te są zawarte w dalszej części pracy (w poszczególnych rozdziałach merytorycznych).

Reasumując, określenie pola badawczego, jak i tytuł rozprawy nie budzą zastrzeżeń. Należy podkreślić, iż Autorka starała się konsekwentnie realizować postawione cele badawcze i je zasadniczo rozwinęła w pracy. Zagadnienia te zostały poddane analizie w oparciu o prawidłowo skompletowany materiał badawczy zebrany na użytek omawianego przedsięwzięcia poznawczego.

Struktura pracy i metody badawcze, elementy formalne rozprawy

Podział tekstu rozprawy jest racjonalny. Został przeprowadzony konsekwentnie oraz nawiązuje do zgłoszonych celów poznawczych i odzwierciedla względy metodologiczne. Wywody zawarte w poszczególnych rozdziałach są logicznie ze sobą powiązane i klarowne. Części pracy są odpowiednio zbilansowane pod względem objętości. Układ pracy, co do zasady, jest zatem prawidłowy i

logicznie skonstruowany. Został podporządkowany wskazanemu tematowi, podejmowanym problemom badawczym i założonym celom. Odpowiada kolejności dokonywanej analizy prowadząc od rozważań ogólnych do bardziej szczegółowych. Metodologicznie taki układ pracy nie budzi większych zastrzeżeń.

W rozdziale I pt. *„Charakter zawodów pielęgniarki i położnej”*, który ma w swojej istocie charakter typowo wprowadzający - przedstawiono zawód pielęgniarki i położnej jako wolny zawód, zawód medyczny i zawód zaufania publicznego. Omówiono również reglamentację wolnych zawodów pielęgniarki i położnej oraz inne desygnaty określające specyfikę zawodów pielęgniarki i położnej.

W rozdziale II pt. *„Status członków samorządu zawodowego pielęgniarek i położnych”* omówiono specyfikę samorządu zawodowego pielęgniarek i położnych, również w ujęciu historycznym, oraz formy kształtowania statusu pielęgniarek i położnych w perspektywie działania samorządu zawodowego pielęgniarek i położnych. Zwrócono również uwagę na zasady i wymagania etyki zawodowej pielęgniarek i położnych i ochronę praw pacjenta w praktyce zawodowej pielęgniarek i położnych.

Rozdział III pt. *„Administracyjnoprawna kontrola nad samorządem zawodowym pielęgniarek i położnych”* podejmuje próbę omówienia administracyjnoprawnej kontroli nad samorządem zawodowym pielęgniarek i położnych. Szczególnego znaczenia nabierają rozważania prowadzone w kontekście samorządu zawodowego jako organizacji społecznej, administracyjnoprawnych konsekwencji zaliczenia samorządów zawodowych do podmiotów regulujących administracyjnoprawną pozycję pielęgniarek i położnych. W powyższym rozdziale przedmiotem rozważań uczyniono także odpowiedzialność administracyjną samorządu zawodowego za nieprawidłowe wykonanie powierzonych zadań oraz nadzór nad legislacją samorządu zawodowego pielęgniarek i położnych.

Rozdział IV pt. *„Publicznoprawne desygnaty określające wymagania dotyczące pielęgniarek i położnych”* koncentruje się na kwalifikacjach zawodowych oraz uprawnieniach i obowiązkach pielęgniarek i położnych. Ponadto omówiono prawne formy wykonywania zawodów pielęgniarek i położnych oraz podstawowe wymagania w zakresie reglamentowanej działalności gospodarczej pielęgniarki i położnej.

W rozdziale V pt. *„Instytucje administracyjnoprawne definiujące status zawodów pielęgniarki i położnej”* przedstawiono charakter rozstrzygnięć dotyczących

osób wykonujących zawody pielęgniarki i położnej oraz dokonano analizy stosunku administracyjnoprawnego w administracyjnych sprawach pielęgniarek i położnych, sankcji administracyjnoprawnej jako konsekwencji odpowiedzialności zawodowej, a także naruszenia materialnego prawa administracyjnego i charakteru postępowań w tym zakresie.

W rozdziale VI opisano elementy administracyjnoprawne jako wyznaczniki statusu zawodów pielęgniarki i położnej. Określenie konstrukcji i charakteru tych elementów miało na celu odniesienie się do postępowania przed komisją – quasi administracyjnym organem kolegialnym w sprawie całkowitej lub znacznej niezdolności do pracy pielęgniarek i położnych, czynności postępowania o charakterze administracyjnym w sprawie indywidualnej, orzekania przez rzecznika odpowiedzialności zawodowej oraz sąd pielęgniarek i położnych w sprawie indywidualnej oraz skargi do sądu administracyjnego, skargi na bezczynność organu i przewlekłość postępowania oraz alternatywnego rozstrzygania sporów w postępowaniu w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej. W konkluzjach wskazano funkcje, jakie wyznaczane są przez elementy administracyjnoprawne statusu zawodów pielęgniarki i położnej.

W rozdziale VII pt. *„Podstawowe problemy w zakresie dotyczącym odpowiedzialności zawodowej pielęgniarek i położnych. Istota odpowiedzialności zawodowej w analizowanej płaszczyźnie odniesienia”*, iż odpowiedzialność zawodowa zawiera się w obszarze administracyjnoprawnego statusu zawodów pielęgniarki i położnej, zdeterminowało konieczność odniesienia się do odpowiedzialności zawodowej pielęgniarek i położnych w świetle prawa polskiego i poglądów doktryny oraz w świetle orzecznictwa TK, SN, sądów administracyjnych i ETPCz. Ponadto podjęłam próbę definiowania podstawowych standardów odpowiedzialności zawodowej.

W rozdziale VIII pt. *„Przewinienie zawodowe, ze szczególnym uwzględnieniem zasady postępowania z należytą starannością”* zdeterminowało konieczność odniesienia się do przewinienia zawodowego w ujęciu administracyjnoprawnym, na podstawie Kodeksu pracy, na podstawie Kodeksu karnego oraz w aspekcie odpowiedzialności cywilnoprawnej.

W rozdziale IX pt. *„Przebieg postępowania w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej pielęgniarek i położnych w kontekście regulacji dotyczących funkcjonowania samorządu zawodowego”* zwrócono uwagę na czynności

sprawdzające, postępowanie wyjaśniające, postępowanie przed sądem pielęgniarek i położnych I instancji oraz II instancji, postępowanie wykonawcze, nadzwyczajne środki orzekania oraz prawo do sądu w sprawach dyscyplinarnych.

Rezultatem prowadzonych rozważań są sformułowane interesujące i autorskie wnioski *de lege ferenda* dotyczące propozycji teoretycznoprawnej konstrukcji postępowania w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej. Zakończenie formułuje i porządkuje wnioski wynikające z przeprowadzonych badań, podsumowując w ten sposób całość rozważań. Pewien niedosyt poznawczy można mieć jednak analizując Zakończenie pracy. Autorka wskazuje w nim, że: „przeprowadzone rozważania ukazały jedynie wycinek administracyjnego statusu zawodów pielęgniarki i położnej” (s. 313), co zresztą koresponduje ze Wstępem pracy (s. 18), gdzie wskazuje się, że: „całościowe przedstawienie zagadnień dotyczących tej tematyki w jednej publikacji nie jest możliwe”. Z metodologicznego punktu widzenia, zasadne byłoby zatem wyraźne wskazanie jaki zakres „statusu administracyjnoprawnego” omawianych zawodów będzie przedmiotem szerszej analizy a jakie elementy zostaną celowo (czy też świadomie) wyłączone. Takiego zastrzeżenia zabrakło w pracy tym bardziej, że tytułowy „status administracyjnoprawny” oznacza „kompleksowy (pełny)” stan prawny opisywanych podmiotów a nie jedynie subiektywnie dokonany „wycinek”.

Podkreślić trzeba, że Autorka prezentuje wnioski *de lege ferenda* zarówno w treści pracy oraz w jej zakończeniu. Mają one charakter zarówno postulatów natury ogólnej, jak i szczegółowych sugestii. Bardzo dobre są również „częstkowe” podsumowania po każdym istotnym fragmencie pracy, gdzie Autorka zajmuje określone stanowisko w sprawach będących przedmiotem rozważań.

Dobór piśmiennictwa dokonany przez Autorkę uważam za wystarczający do osiągnięcia zamierzonych celów badawczych. W ramach pracy naukowej należy dążyć do uwzględnienia, przede wszystkim pozycji dokumentujących oryginalny dorobek naukowy. Zatem udokumentowany, wykazem literatury, wynik kwerendy bibliotecznej, jakiej dokonała Autorka, należy uznać za w pełni satysfakcjonujący. Habilitantka dokonała samodzielnej oceny tej literatury, przeprowadził adekwatną do celów pracy analizę poglądów autorów zagranicznych i polskich. Habilitantka udowodniła, że ma szeroką orientację co do stanu poglądów nauk prawnych odnośnie do zagadnienia ujętego w tytule pracy. Generalnie stwierdzić należy, iż dobór źródeł i ich wykorzystanie było właściwe dla tego typu prawniczych prac

badawczych. Autorka dokonała prawidłowej selekcji materiału badawczego i wybrała właściwe dla tematu opracowania i źródła.

Autorka recenzowanej rozprawy profesjonalnie posługuje się także elementami formalnymi rozprawy prawniczej. Powoływanie literatury i innych źródeł informacji odbywa się zgodnie z ogólnie przyjętymi kanonami poprawności i staranności. Dobrze dokumentuje przebieg pracy intelektualnej, co znajduje odzwierciedlenie w rzetelnie sporządzanych odsyłaczach. W pracy nie ma żadnych istotnych niedociągnięć pisarskich, czy edytorskich. Praca jest napisana, co do zasady, poprawnym, bardzo klarownym językiem prawniczym. Zwraca uwagę szczególnie dbałość Autorki o słowo i bardzo cenne poznawczo zwracanie uwagi na różnorodne pojęcia i ich definicje. Styl opracowania, formułowanie przypisów dolnych (przypisy są zarówno opisowe jak i informacyjne) nie budzi zastrzeżeń. W pracy nie ma zbyt wielu niepotrzebnych rozważań i szerokich, monotonicznych opisów.

W recenzowanej rozprawie wykorzystane zostały także klasyczne dla nauk prawnych metody badawcze, w tym metoda prawnodogmatyczna, oparta na analizie materiału normatywnego i jego wykładni. Autorka zrezygnowała natomiast z metody prawnoporównawczej uznając, że nie jest ona przydatna dla prowadzonych przez nią analiz, zaś ukazywanie rozwiązań instytucjonalno-funkcjonalnych istniejących w innych państwach nie wzbogaciłoby warstwy merytorycznej opracowania, gdyż ustalenia te odnosiłyby się do rekonstrukcji kompletów normatywnych funkcjonujących w innym, niż polskie, otoczeniu instytucjonalnym, zatem wyprowadzanie w oparciu o nie wniosków odnoszących się do systemu polskiego, byłoby obarczone poważnym ryzykiem błędu merytorycznego.

Podstawową zastosowaną w pracy metodą jest zatem metoda dogmatyczna. Pozwoliła ona Autorce na zbadanie materiału normatywnego, stosowaną do interpretacji przepisów prawnych. Metoda dogmatyczna polegała na badaniu przepisów dotyczących administracyjnoprawnego statusu zawodów pielęgniarstwa i położnej w celu analizy i syntezy w zakresie ich obowiązywania. Jednak analiza dogmatyczna nie została ograniczona wyłącznie do materiału normatywnego, lecz jej przedmiotem uczyniono także orzecznictwo sądów. Rozprawa niniejsza nie ma charakteru prawnoporównawczego i z tego względu przepisy obcych procedur administracyjnych zostały zaprezentowane jedynie w zakresie, w jakim było to konieczne do przedstawienia modelowych konstrukcji prawnych, dotyczących administracyjnoprawnego statusu zawodów pielęgniarstwa i położnej. Także metoda

historyczna została zastosowana w zakresie niezbędnym do omówienia ewolucji konstrukcji prawnych.

Ocena merytoryczna

Treść pracy zasługuje na wysoką ocenę merytoryczną. W przypadku każdej pracy naukowej najważniejsze jest to, czy jej autor wykazuje zdolność do dostrzegania problemów, stawiania pytania, podejmowania dyskusji naukowej, czy potrafi formułować samodzielnie tezy badawcze i ich bronić. Bez wątpienia, Pani dr Jolanta Pacian posiada te predyspozycje. Autorka dostrzegła kluczowe (wybrane) zagadnienia związane z podjętą problematyką. Zachowała też niezbędną dyscyplinę prawniczego wywodu. Cele rozprawy i pytania badawcze są rzeczowe, logicznie uzasadnione, w zdecydowanej większości należy uznać je za przekonujące. Podstawową zaletą pracy jest to, iż Autorka w sposób zdecydowany prezentuje własne (autorskie) poglądy na analizowane problemy prawne. Praktycznie w każdym z rozdziałów merytorycznych dokonuje autorskich podsumowań, ocen i wniosków. Własne uwagi, opinie, komentarze są - moim zdaniem - najważniejszą zaletą recenzowanej pracy i świadczą o dużej dojrzałości naukowej Autorki, jak i znajomości praktycznych zagadnień. Jakość wywodów Autorki jest bardzo wysoka. Są one starannie uporządkowane i prowadzone z dużą dyscypliną. Bardzo ważne jest to, iż Autorka, praktycznie w każdym istotnym fragmencie pracy, prezentuje własne stanowisko lub przychyli się do jednego ze stanowisk wyrażonych w doktrynie lub orzecznictwie. Wskazuje także na zróżnicowane poglądy w doktrynie, co świadczy o przemyśleniu i przepracowaniu podjętego w rozprawie tematu. Niejednokrotnie, Autorka w dyskusyjnych kwestiach, prezentuje własne stanowisko, czy proponuje uwagi *de lege ferenda*, nie stroniąc także od uwag krytycznych w stosunku do poglądów prezentowanych w literaturze czy orzecznictwie.

Przede wszystkim, w recenzowanej pracy Habilitantka w bardzo udany sposób zrealizowała główny cel badawczy. Zasadnie wskazano, że unormowania prawne w kwestii zawodów pielęgniarstwa i położnej są przykładowym rozwiązaniem zabezpieczenia na poziomie ustawowym interesów jednostki oraz interesu publicznego. Rozwiązania prawne dotyczące administracyjnoprawnego charakteru zawodów pielęgniarstwa i położnej można ocenić jako kompletne, chociaż nie zawsze komplementarne i kompatybilne (takie sformułowanie nieco jednak odbiega od

wskazanej we wstępie tezy pracy). Zawody pielęgniarki i położnej to zawody medyczne, które należą również do zawodów reglamentowanych prawnie. Państwo, reglamentując wykonywanie zawodu, czyni to w drodze przepisów prawnych, które najczęściej upoważniają różne organy do dokonywania regulacji szczegółowych i egzekwowania podlegających reglamentacji zachowań osób zamierzających lub już wykonujących zawód. Co więcej, pielęgniarki i położne w ramach praktyk zawodowych wykonują reglamentowaną działalność gospodarczą. Zawód pielęgniarki i położnej należy do wolnych zawodów. Z przynależnością do samorządów zawodowych wiąże się odpowiedzialność za naruszenie zasad etyki i deontologii zawodowej. Należy podkreślić, że dla powstania odpowiedzialności zawodowej nie jest niezbędne naruszenie przepisów prawa związanych z wykonywanym zawodem. Wystarczy już bowiem samo naruszenie zasad etyki, aby pielęgniarka lub położna mogły zostać pociągnięte do odpowiedzialności zawodowej. Zbiór tych deontologicznych zasad zawiera Kodeks Etyki Pielęgniarek i Położnych, do których przestrzegania zobligowane są pielęgniarki oraz położne. Zgodzić się można z twierdzeniami Autorki, że:

- zaliczenie organów samorządów zawodowych pielęgniarek i położnych do organizacji społecznych wymusza sprawowanie przez nich władztwa administracyjnego i niepodważalny prymat prawa publicznego nad regulacjami wewnętrznymi;

- odpowiedzialność zawodowa pielęgniarek i położnych jako osób wykonujących zawody zaufania publicznego jest elementem odpowiedzialności wewnątrzadministracyjnej;

- publicznoprawne desygnaty, na które składają się kwalifikacje zawodowe oraz uprawnienia i obowiązki pielęgniarek i położnych określają wymagania dotyczące pielęgniarek i położnych;

- odpowiedzialność zawodowa pielęgniarek i położnych zawiera się w perspektywie m.in. również odpowiedzialności administracyjnoprawnej;

- organy samorządu zawodowego pielęgniarek i położnych jako quasi- organy administracji, w zakresie wydawanych decyzji administracyjnych, pełnią funkcje organów administracji publicznej; podkreślić przy tym należy, że w toku postępowania o stwierdzenie prawa wykonywania zawodu pielęgniarki, organy samorządu zawodowego pielęgniarek, przy ustalaniu przesłanki posiadania dyplomu ukończenia polskiej szkoły pielęgniarskiej wydanego przez szkołę wyższą

posiadającą akredytację - nie mogą badać czy szkoła ta spełniała wymagane standardy kształcenia (por. uchwałę NSA o sygn. akt II OPS 2/08);

- naruszenie zasady postępowania z należytą starannością jest przewinieniem zawodowym (odpowiedzialność zawodowa nie może być uzależniona ani od rozmiarów czy charakteru skutku, ani od samego skutku);

- pielęgniarki i położne mogą być pociągnięte do odpowiedzialności zawodowej, a niekoniecznie muszą ponieść odpowiedzialność karną (niekiedy również zakresy przedmiotowe tych trybów odpowiedzialności mogą częściowo się pokrywać).

Pośród wielu zalet, praca posiada pewne (nieliczne) uchybienia. Jest to zupełnie oczywiste, gdyż nie istnieją „w przyrodzie” prace naukowe bez żadnych uchybień, czy też prace co do których nie można mieć absolutnie żadnych uwag polemicznych, czy też wątpliwości. Tym bardziej, że są to „uchybienia” subiektywnie dostrzeżone przez recenzenta, które – patrząc z innej perspektywy – wcale nie muszą okazywać się jako niedociągnięcia. Subiektywnie dostrzeżone wątpliwości (czy może nawet raczej elementy wymagające dodatkowej refleksji badawczej) można wskazać w sposób następujący:

- po pierwsze; wskazana we wstępie teza pracy (zdanie twierdzące) nie jest do końca przekonująca i jasna oraz odpowiednio wykazana w późniejszym tekście pracy; od strony metodologicznej wymagałaby poprawienia a przynajmniej szerokiego odniesienia Autorki w podsumowaniu rozprawy, które jest niestety nazbyt ogólne; podobna uwaga dotyczy konkretnego zawężenia zakresu pracy w kontekście pojęcie „status administracyjnoprawny”; w przeciwnym razie praca dotyczyłaby jedynie „aspektów wybranych” co znacznie mogłoby obniżyć wartość merytoryczną rozprawy;

- po drugie - szkoda, że w pracy nie ma zaprezentowanych szerokich statystyk (danych liczbowych czy wykresów) i związanych z tym uwag odnośnie do liczb pielęgniarek i położnych w Polsce, potrzeb w tym zakresie rynku medycznego, czy też wskazania uczelni kształcących opisywane zawody medyczne i problemów z tym związanych; to z kolei mogłoby skutkować bardzo interesującymi uwagami *de lege ferenda* właśnie w zakresie potrzebnych zmian, które mogłyby wpłynąć na tytułowy „status administracyjnoprawny” zawodów pielęgniarki i położnej;

- po trzecie - w tym kontekście konieczne byłoby też odrębne zwrócenie uwagi na możliwe „migracje zarobkowe” pielęgniarek i położnych i to zarówno osób

wyjeżdżających z Polski (np. do Wielkiej Brytanii) jak i do Polski przyjeżdżających (np. z Ukrainy) oraz przepisy prawa UE (czy też prawa międzynarodowego) i ewentualne umowy z państwami trzecimi; nie jest to tylko zagadnienie praktyczne (w zakresie stosowania prawa) ale również ciekawe i problematyczne od strony formalnoprawnej; Autorka co prawda sygnalizuje aktualnie obowiązujące przepisy w tym zakresie, ale nie odnosi się do tego zagadnienia w sposób kompleksowy i szeroki (tzn. odpowiedni do skali wynikających problemów prawnych); przykładowo można wskazać, że podstawowym założeniem systemu uznawania kwalifikacji zawodowych jest umożliwienie obywatelom państw członkowskich UE (dotyczy także EOG i Szwajcarii) uznanie kwalifikacji do wykonywania zawodu regulowanego lub działalności regulowanej w państwie członkowskim innym niż to, w którym uzyskali kwalifikacje zawodowe; kwalifikacje zawodowe uznawane są na podstawie przepisów unijnych (głównym aktem prawnym regulującym wzajemne uznawanie kwalifikacji zawodowych jest dyrektywa 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych, wdrożona do polskiego prawa ustawą z dnia 22 grudnia 2015 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej);

po czwarte - Autorka nie dostrzegła w pracy w sposób zadawalający również praktycznych problemów związanych z szeregiem wniosków pielęgniarek (położnych) o przyznanie prawa wykonywania zawodu osobom, które nie są obywatelami państwa członkowskiego UE oraz wpisania takich osób do okręgowego rejestru pielęgniarek i położnych; bardzo często bowiem wydawane były przez właściwe organy samorządu zawodowego odmowy przyznania prawa wykonywania zawodu pielęgniarki i wpisania do rejestru; wskazać trzeba, że w tym zakresie jest już bogate orzecznictwo sądów administracyjnych uchylające uchwały organów (por. np. wyrok WSA w Warszawie 27 września 2019 r., sygn. akt VII SA/Wa 1215/19 i wiele innych) wskazujące między innymi na to, że organy samorządu pielęgniarek i położnych bardzo często dokonują błędnej wykładni przepisów ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarki i położnej poprzez przyjęcie ściśle językowych znaczeń określonych wyrażen zawartych w przepisach tej ustawy, tj. w szczególności w art. 35 ust. 1 pkt 5 oraz art. 52 ust. 3 pkt 1 i 2, zamiast przeprowadzić wykładnię funkcjonalną, tj. nadającą przepisom ustawy znaczenia właściwe ze względu na skutki, jakie ta ustawa powinna wywoływać i wywołuje przy jednoczesnym uwzględnieniu wymogu dokonywania wykładni ustawy zgodnej z prawem UE, tj. tzw.

wykładni proeuropejskiej; ponadto sądy administracyjne zwracają uwagę na to, że organy samorządu zawodowego (w przypadku np. pielęgniarek z Ukrainy) pomijają kontekst systemowy w postaci obowiązującej Umowy z dnia 11 kwietnia 2005 r. zawartej między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Gabinetem Ministrów Ukrainy o wzajemnym uznawaniu akademickim dokumentów o wykształceniu i równoważności stopni (M.P. z 2006 r. nr 79, poz. 783); niejednokrotnie również organy samorządu zawodowego błędnie kwalifikowały okoliczności dotyczące wykształcenia oraz standardy kształcenia i kwalifikacji uzyskiwanych przez absolwentów szkół wyższych w tym zakresie kształcenia pielęgniarek i położnych; stanowisko Autorki w tym zakresie byłoby ciekawym dopełnieniem opisu podstaw prawnych w zakresie wymagań formalnych dotyczących wykonywania zawodu pielęgniarek i położnych.

II. Ocena osiągnięć naukowo-badawczych i aktywności naukowej

Oceniany dorobek naukowo-dydaktyczny obejmuje 60 publikacji naukowych, których Autorką (bądź współautorką) jest Habilitantka (prace i ich wykaz załączone do wniosku). Są to prace generalnie klasyfikowane z obszaru prawa medycznego i prawa administracyjnego. Spełniają wymagania stawiane tego typu pracom naukowym zarówno od strony merytorycznej jak i formalnej. Pośród pracy można wyróżnić kilka podstawowych obszarów zainteresowań, obejmujących: administracyjnoprawne zagadnienia dotyczące bezpieczeństwa zdrowotnego, ochronę praw człowieka i pacjenta, ochronę życia i zdrowia w świetle obowiązujących przepisów prawa, aktualne wyzwania w ochronie zdrowia w kontekście realizacji zadań publicznych, odpowiedzialność w ochronie zdrowia, ochronę własności intelektualnej i przemysłowej.

Podsumowując ocenę osiągnięć naukowo-badawczych habilitantki należy stwierdzić, iż aktywność dr Jolanty Pacian jest bardzo wysoka i systematyczna. Bez wątplenia, osiągnięcia naukowe Habilitantki uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora, stanowią znaczny wkład Autorki w rozwój dyscypliny prawo oraz wykazuje się on wysoką aktywnością naukową.

III. Ocena dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej habilitantki

Uzupełnieniem aktywności naukowej Habilitantki była działalność organizacyjna na rzecz ośrodków naukowych, w których była lub jestem zatrudniona (szeroki opis w załączonych dokumentach). Wykazana w autoreferacie aktywność jest znacząca i zasługuje na uznanie. Ponadto działalność dydaktyczna Habilitantki jest również obszerna i niezwykle zróżnicowana. Pani dr Jolanta Pacian była również uczestnikiem zagranicznych staży naukowych oraz w ramach programu Erasmus prowadziła wykłady z prawa medycznego. Odnotować należy również dorobek popularyzatorski Habilitantki (wykłady, kursy, specjalizacje, inne piśmiennictwo).

Podsumowując ocenę dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej habilitanta należy stwierdzić, iż aktywność dr Jolanty Pacian lokuje się na dobrym poziomie, biorąc pod uwagę specyfikę dyscypliny, do której afiliowany jest dorobek. Bez wątpienia, osiągnięcia Habilitantki uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora, stanowią znaczny wkład autora w rozwój dyscypliny prawo.

IV. Podsumowanie

Osiągnięcia naukowe wymagane dla uzyskania stopnia doktora habilitowanego powinny świadczyć o znacznym wkładzie w rozwój określonej dziedziny. Podstawowym pytaniem, na które należało odpowiedzieć, jest zatem kwestia, czy recenzowane osiągnięcie sprawia, że stan nauki w danej dziedzinie uległ rozwojowi (powiększeniu) oraz czy ma on charakter istotny (znaczący, niebagatelny). Niewątpliwie rozprawa habilitacyjna dr Jolanty Pacian stanowi dzieło bardzo wartościowe, nowatorskie, oparte na rzetelnych ustaleniach badawczych. Recenzowana rozprawa stanowi dowód, że jej Autorka z pewnością potrafi sprostać wymaganiom, jakie można stawiać przed samodzielną pracą naukową. Rozprawę cechuje wysoka jakość argumentacji, a także doniosłe znaczenie naukowe i społeczne omawianych kwestii. Z poczynionych powyżej uwag, w tym także tych o charakterze polemicznym, rysuje się generalnie pozytywny obraz recenzowanej rozprawy. Publikacja stanowi oryginalną i naukowo doniosłą prezentację problemów prawnych i stanowi znaczny wkład Habilitantki w rozwój nauki prawa.

Dodatkowo można stwierdzić, że przedstawiony i wykazany w dokumentacji pozostały dorobek Pani dr Jolanty Pacian daje podstawy do uznania, że wykazuje Ona istotną aktywność naukową a także znaczną aktywnością w pozostałych przewidzianych do oceny w postępowaniu habilitacyjnym prawem obszarach.

Artur Kuc